

ЖИТТЯ, ВІДДАНЕ НАУЦІ

З нагоди нагородження академіка НАН України О.М. Гузя медаллю ICCES

У травні 2012 року на Міжнародній конференції ICCES директору Інституту механіки ім. С.П. Тимошенка Національної академії наук України академіку НАН України Олександрю Миколайовичу Гузю було присуджено медаль ICCES «За досягнення впродовж життя».

ICCES (International Conference on Computational and Experimental Engineering and Sciences — Міжнародна конференція з обчислювальної і експериментальної інженерії та науки) є міжнародною організацією, що об'єднує провідних дослідників із наукових, промислових та державних кіл, діяльність яких пов'язана з обчислювальною та експериментальною інженерією. Засновано її було у 1986 р. Міжнародні зустрічі ICCES збирають щороку понад 500 найавторитетніших учених з таких дисциплін, як нанотехнологія, наноструктурне матеріалознавство у сфері техніки, біології та медицини, складні інженерні системи, молекулярна і клітинна біомеханіка, комп'ютерне моделювання, проблеми стійкості, охорона навколишнього середовища, кліматологія та багатьох інших.

Основним напрямом діяльності ICCES є налагодження взаємодії між науковцями, інженерами, промисловцями та державними діячами з метою прискорення глобального економічного зростання. Конференції ICCES вже привернули увагу провідних наукових інституцій, національних урядів і транснаціональних корпорацій.

Цьогорічна Міжнародна конференція ICCES'12 відбувалася з 29 квітня по 4 травня у Греції, на острові Крит. На цьому зібранні академіку НАН України **Олександрю Миколайовичу Гузю** було присуджено медаль ICCES «За досягнення впродовж життя» «на знак визнання його внеску в механіку і аналіз гетерогенних матеріалів».

За статутом організації цією медаллю нагороджують особу з будь-якої країни світу за значні внески впродовж тривалого часу, як-от: дослідження, викладання і служіння спільноті у будь-якій галузі, що стосується сфери інтересів конференцій ICCES. Враховується загальний внесок упродовж багаторічної наукової кар'єри. Встановлено, що мінімальний вік лауреата має становити 60 років. Нагородження цією медаллю розглядається як наукове визнання спільнотою ICCES ключової ролі нагородженої особи у розвитку наукових напрямів, що стосуються ICCES.

У 2012 р. медаль отримали шість учених: професор Л. Гауль (Німеччина, Штутгартський університет), професор О.М. Гузь (Україна, Інститут механіки НАН України), професор А. Кікучі (Японія, університет

Академік Б.Є. Патон вітає О.М. Гузя з високою відзнакою

Олександр Миколайович Гузь

м. Нода), професор В. Коунадіс (Греція, університет м. Патрас) професор Фу-пен Чанг (США, університет Каліфорнія-Пасадена), професор В. Шрефлер (Італія, університет м. Падуя).

Нагородження кожного лауреата за традицією супроводжується симпозіумом на його честь. Симпозіум на честь Олександра Миколайовича Гузя мав назву «Динаміка матеріалів і конструкцій: моделювання і експеримент». Він відбувався у 4 сесії і скла-

Диплом про нагородження О.М. Гузя медаллю «За досягнення впродовж життя»

дався з 16 доповідей науковців із різних країн світу.

На засіданні Президії НАН України 16 травня 2012 р. президент Національної академії наук України Борис Євгенович Патон разом з членами Президії НАН України привітав директора Інституту механіки ім. С.П. Тимошенка НАН України академіка НАН України О.М. Гузя з цією високою відзнакою.

Визнання світовою фаховою спільнотою заслуг Олександра Миколайовича Гузя є цілком закономірним. Про значний доробок видатного українського вченого та організатора науки переконливо свідчить все його життя, з юних років сповна віддане науці. Олександр Миколайович Гузь народився 29 січня 1939 р. у м. Ічня Чернігівської області. В 1961 р. закінчив механіко-математичний факультет Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка. Ще у студентські роки він почав працювати в Інституті механіки Національної академії наук

України і в наступні більш ніж 50 років не залишав цієї наукової установи.

Вже через рік після закінчення університету Олександр Миколайович захистив кандидатську дисертацію, а в 1965 р. – докторську. Слід зауважити, що молодому доктору наук було всього 26 років – вік, коли більшість науковців лише розпочинає свій науковий шлях.

У 1967 р. О.М. Гузь організував відділ динаміки та стійкості суцільних середовищ, у віці 30 років отримав звання професора, а в 39-річному віці його було обрано дійсним членом Академії наук УРСР. У 1976 р. Олександр Миколайович очолив Інститут механіки АН УРСР – одну з найстаріших академічних установ і перший інститут технічного профілю в Україні. З того часу й донині О.М. Гузь є незмінним директором цього Інституту.

Важко навіть уявити собі сучасну механіку суцільних середовищ та механіку тіл, що деформуються, без значущих фундаментальних праць Олександра Миколайовича. Значний внесок у розвиток цих галузей зроблено завдяки його науковому доробку: тривимірній теорії стійкості тіл, що деформуються; теорії розповсюдження та дифракції пружних хвиль у багатозв'язних тілах та тілах з початковими напруженнями; концентрації напружень біля отворів в оболонках; механіці композитних матеріалів та елементів конструкцій з них; аерогідропружності; неklasичним проблемам механіки руйнування; механіці гірських порід; динаміці в'язкої стисливої рідини; механіці нанокompозитів; неруйнівним методам визначення напружень у твердих тілах.

Безумовно вражає перелік наукових праць О.М. Гузя. Він написав і опублікував понад 900 наукових статей, причому більш ніж 400 з них – без співавторів. Самих лише монографій у цьому списку налічується 62, у тому числі 15 одноосібних. Великої популярності набули підготовлені під його керівництвом та за безпосередньої участі як автора багатотомні колективні монографії фундаментального характеру: «Методы рас-

чета оболочек» в 5 томах (1980–82), «Механика композитных материалов и элементов конструкций из них» в 3 томах (1982–83), «Пространственные задачи теории упругости и пластичности» в 6 томах (1984–86), «Механика связанных полей в элементах конструкций» в 5 томах (1987–89), «Некласические проблемы механики разрушения» в 4 томах (1990–94), «Механика композитов» у 12 томах (1993–2003). Нині завершується публікація багатотомного видання «Успехи механики» у 6 томах.

Ряд основних наукових результатів, одержаних О.М. Гузем упродовж багатьох років досліджень, представлено англійською мовою у книзі «Olexander M. Guz» (2006), що є 11-м томом серії «Classics of World Science» спільного видавництва Австрії, Словаччини, Чеської Республіки та України.

Наукові праці Олександра Миколайовича досить повно відображено у провідних світових наукових базах даних (Thomson Reuters ISI, Scopus, Google Scholar). Зокрема, база даних Scopus містить два списки: публікацій, електронні копії яких є у базі даних, та публікацій (переважно статей в неангломовних журналах, монографій та анотацій виступів на наукових конференціях), текстів яких немає у Scopus. У першому списку налічується 594 публікації О.М. Гузя, у другому – 998. Індекс Хірша Олександра Миколайовича, пов'язаний із цитуванням праць лише з першого списку, дорівнює 23. Слід зауважити, що більшість його монографій широко визнані науковою спільнотою і мають сотні цитувань, але належать до другого списку і не впливають на розрахунок індексу. Отже, у галузі механіки О.М. Гузь є одним із найбільш цитованих учених світу.

Особливу увагу Олександр Миколайович приділяє підготуванню наукових кадрів – під його науковим керівництвом захистилися 35 докторів та близько 100 кандидатів наук.

Більш ніж 35 років академік НАН України Олександр Миколайович Гузь очолює Інститут механіки ім. С.П. Тимошенка НАН України. Упродовж цього терміну Інститут

досяг вражаючих успіхів. Про це свідчить потужний науковий потенціал: в Інституті працюють 5 академіків і 3 члени-кореспонденти НАН України, 64 доктори та 80 кандидатів наук, висококваліфікований інженерно-технічний персонал. Серед співробітників є визнані вчені зі світовим ім'ям, було створено низку провідних наукових шкіл з механіки.

Про визначну роль Інституту у світовому розвитку механіки переконливо свідчить той факт, що у 1993 р. побачив світ спеціальний випуск авторитетного міжнародного журналу «Applied Mechanics Reviews» під назвою «Micromechanics of Composite Materials: Focus on Ukrainian Research» («Мікромеханіка композитних матеріалів: фокус на українських дослідженнях»), який цілком складався з праць науковців Інституту механіки. В 1998 р. у тому ж виданні було опубліковано статтю про Інститут механіки ім. С.П. Тимошенка, присвячену його історії, науковим досягненням співробітників, з повною бібліографією монографій за всі роки існування установи.

У 2007 р. Інституту механіки ім. С.П. Тимошенка НАН України було присуджено міжнародну премію «Золотая звезда».

Багато зусиль Олександр Миколайович докладає у сфері наукової видавничої діяльності як головний редактор міжнародного наукового журналу «Прикладна механіка». З 1961 р. журнал видається у США англійською мовою (теперішня назва — «International Applied Mechanics»). Завдяки плідній та наполегливій роботі редколегії видання має імпаکت-фактор 1,74 (на 2005 р.).

Уже близько 20 років більшість монографій, виданих співробітниками інституту, є доступною через інтернет-каталог найбільшої у світі бібліотеки — Бібліотеки Конгресу США.

Ім'я Олександра Миколайовича Гузя добре знане у світовій науці. У 2007 р. його було нагороджено медаллю «Blaise Pascal» Європейської академії наук. Він єдиний з науковців України, хто одержав таку відзнаку. Його було обрано членом таких міжнародних організацій: Member of the Academia Europaea (1992), Fellow of the New York Academy of Sciences (1997), Fellow of the World Innovation Foundation (2001), Member of the European Academy of Sciences (2002).

Заслуги О.М. Гузя відзначено Державною премією СРСР (1985), премією Ленінського комсомолу для молодих вчених (1967), Державними преміями України (1979, 1988), преміями Національної академії наук України (1979, 1983, 2000) та багатьма іншими нагородами.

Усе життя Олександра Миколайовича Гузя є гідним прикладом яскравого самовідданого служіння науці, невтомної працьовитості та наполегливої цілеспрямованості.

**О.П. Жук
Я.Я. Рушицький**